

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. II, БР. 3
ШТИП, 2017

VOL. II, NO 3
STIP, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. II, Бр. 3
Штип, 2017

Vol. II, No 3
Stip, 2017

ISSN 2545-3998

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrey, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник

FOREWORD

- 11 Ranko Mladenoski, editor-in-chief

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15 **Виолета Јанушева**
ПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА НАВОДНИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК – УСЛОВ ЗА СТАБИЛНОСТА НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА
Violeta Januševa
THE CORRECT USE OF THE QUOTATION MARKS IN THE MACEDONIAN
LANGUAGE – A REQUIREMENT FOR THE STABILITY OF THE
LANGUAGE NORM
- 29 **Marija Leontik**
STANDART TÜRK DİLİNİN YUMUŞAKLIĞI VE AHENKLİLİĞİ
Marija Leontik
SOFTNESS AND MELODY IN STANDARD TURKISH LANGUAGE
- 41 **Милена Касапоска-Чадловска**
АТРИБУТОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК: МЕТАЈАЗИЧНИ СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ
Milena Kasaposka-Chadlovska
THE ATTRIBUTE IN THE FRENCH LANGUAGE AND ITS EQUIVALENTS
IN THE MACEDONIAN LANGUAGE: METALANGUSTIC SIMILARITIES
AND DIFFERENCES
- 51 **Evaine Le Calvé Ivičević, Barbara Vodanović**
DES VERTES ET DES PAS MÛRES: FRUITS ET LÉGUMES DANS LES
PHRASÈMES FRANÇAIS ET CROATES
Evaine Le Calvé-Ivicevic, Barbara Vodanovic
TRICKY VEGGIES: FRUIT AND VEGETABLES IN FRENCH AND
CROATIAN PHRASES
- 63 **Валентина Милошевиќ-Симоновска**
ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА И БОРБАТА
ПРОТИВ ДИЈАЛЕКТИТЕ (АНТИДИЈАЛЕКТНА КАМПАЊА)
Valentina Milosevikj-Simonovska
LINGUISTIC POLITICS OF FASCISM AND THE BATTLE AGAINST
DIALECTS (ANTI-DIALECT CAMPAIGN)
- 69 **Meri Basovska, Biljana Ivanovska**
GERMAN NATIVE SPEAKERS' USE OF MODIFICATION DEVICES OF
THE SPEECH ACT OF REQUEST

79 Pierino Venuto
UN'IPOTESI: LANORMATASSO. L'IMPERFETTO SENZALABIODENTALE:
-EA -EVA NEI CANTI DI GIACOMO LEOPARDI
Pierino Venuto
HYPOTHESIS: TASSO'S RULE. THE IMPERFECT TENSE WITHOUT
LABIODENTAL: -EA -EVA IN THE GIACOMO LEOPARDI'S CANTI

89 Antonella Zapparrata
L'IMPORTANZA DELLA NUOVA LINGUA ITALIANA NE LA VITA
MILITARE DI DE AMICIS
Antonella Zapparrata
THE IMPORTANCE OF THE NEW ITALIAN LANGUAGE IN VITA MILITARE
BY E. DE AMICIS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

107 Franco Costantini
L'ÉTRANGER DI A. CAMUS E UOMINI E NO DI E. VITTORINI: UN
CONFRONTO
Franco Costantini
L'ÉTRANGER BY A. CAMUS E EOMINI E NO BY E. VITTORINI: A
COMPARISON

119 Марија Ѓорѓиева-Димова
ПАЛИМПСЕСТНА ТРАНСВЕРЗАЛА: ТОПОСОТ КАКО
ИНТЕРТЕКСТУАЛНА ИНТЕРСЕКЦИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
A PALIMPSESTIC TRANSVERSAL: TOPOS AS AN INTERTEXTUAL
INTERSECTION

129 Луси Караниколова-Чочоровска
ЗА ЖЕНСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ И ИДЕНТИТЕТ ВО РАСКАЗОТ „ЖЕНАТА
НА ПОКОЈНИКОТ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ
Lusi Karanikolova-Chochorovska
ABOUT FEMALE MENTALITY AND IDENTITY IN THE STORY „THE
DEAD MAN'S WIFE” BY BORA STANKOVIC

139 Kadriye Türkan
BALKAN TÜRK MASALLARINDA RÜYANIN İŞLEVLERİ
Kadrije Turkan
THE FUNCTION OF DREAM IN BALKAN TURKISH FOKTALES

149 Amra Memić
MARCEL PROUST AND ZEN-BUDDHISM (WHAT IS SATORI AND WHY IS
PROUST BUDDHISTS?)

- 161 Катерина Петровска-Кузманова**
УЛОГАТА НА ДИМИТАР И КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВЦИ ВО
РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ФОЛКЛОРИСТИКА
Katerina Petrovska Kuzmanova
THE ROLE OF MILADINOVCI BROTHERS IN THE DEVELOPMENT
FOLKLORISTIC IN MACEDONIA

КУЛТУРА / CULTURE

- 171 Родна Величковска**
КАРТОГРАФИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАНИЦ
МУЗЫКАЛНИХ ДИАЛЕКТОВ В МАКЕДОНСКОМ ОБЯДОВОМ
НАРОДНОМ ПЕНИИ
Rodna Velichkovska
MAPPING AS A METHOD FOR DETERMINING BOUNDARIES OF
MUSICAL DIALECTS IN MACEDONIAN RITUAL FOLK SINGING

- 183 Стојанче Костов**
КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИТЕ ПРЕДЕЛИ
ЖЕГЛИГОВО, СРЕДОРЕК И СЛАВИШТЕ (СО ПОСЕБЕН АКЦЕНТ НА
НЕКОЛКУ СЕЛА ВО СРЕДОРЕК)
Stojanche Kostov
BRIEF OVERVIEW OF THE DANCE TRADITION IN THE ETHNIC
REGIONS OF ZHEGLIGOVO, SREDOREK AND SLAVISHTE (WITH
SPECIAL EMPHASIS OF SEVERAL VILLAGES IN SREDOREK)

- 193 Kamila Milkowska-Samul**
PER UNA NUOVA IMMAGINE DELLE DONNE IN TV ITALIANA – ALCUNE
RIFLESSIONI IN BASE ALLA FICTION GOMORRA
Kamila Milkowska-Samul
FOR A NEW IMAGE OF WOMEN ON ITALIAN TELEVISION – SOME
CONSIDERATIONS AROUND THE SERIES GOMORRA

- 205 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАНСФОРМАЦИЈАТА НА КУЛТУРОЛОШКИОТ ПРОЦЕС ПОВРЗАН
СО ТРЕТМАНОТ НА ИСТОРИСКИТЕ ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
THE TRANSFORMATION OF THE CULTURAL PROCESSES RELATED TO
TREATMENT OF THE CITY HISTORICAL BUILDINGS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 219 Rea Lujčić**
TRANSLANGUAGING OR TRANSGRESSING LANGUAGE BORDERS TO
COMMUNICATE AND TO LEARN IN INTERNATIONAL SCHOOLS

229 Nuray Kayadibi, Necati Demir
MAKEDONYA'DA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARININ YAZILI ANLATIM
BECERİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Nuray Kayadibi, Necati Demir
AN ANALYSIS OF WRITTEN EXPRESSIONS OF TURKISH CHILDREN
LIVING IN MACEDONIA

245 Татјана Илиевска, Нина Даскаловска
ИНЦИДЕНТНО УСВОЈУВАЊЕ НА НОВ ВОКАБУЛАР ПРЕКУ ЧИТАЊЕ
НА БАСНИ
Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
INCIDENTAL VOCABULARY ACQUISITION THROUGH READING
FABLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

257 Ранко Младеноски
КНИЖЕВНИТЕ „ДЕШИФРИРАЊА“ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
LITERARY “DECODING” BY VENKO ANDONOVSKI

273 Марија Гркова
ПОЛЕЗЕН ТУРСКО-МАКЕДОНСКИ УЧЕБНИК ОД МАРИЈА ЛЕОНТИЌ
Marija Grkova
USEFUL TURKISH-MACEDONIAN TEXTBOOK BY MARIJA LEONTIC

ДОДАТОК / APPENDIX

281 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Катерина Петровска-Кузманова

УЛОГАТА НА ДИМИТАР И КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВЦИ ВО РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ФОЛКЛОРИСТИКА

Апстракт: Собирачката дејност и свеста за народниот јазик и бит се основите врз кои се гради платформата за одвивањето на национално-културната преродба не само во Македонија туку и ширум Европа. На таа линија се движи и работата на браќата Миладиновци во однос на собирањето и публикувањето на фолклорниот материјал. Несомнено, ова неспоредливо дело на македонската народна уметност одигрува вонредно забележлива преродбенска функција во македонската култура. Во годините по објавувањето на Зборникот голем број автори започнаа со собирање и објавување на фолклорни материјали: П. Зографски, Р. Жинзифов, Г. Прличев и К. Шапкарев. Во овој контекст може да се каже дека собирачката дејност на народното поетско творештво претставува мошне значајна појава за националниот развој во повеќето културни средини. Во Македонија, како и во повеќето словенски средини, допирот со фолклорот во исто време претставува она што од денешна перспектива може да се нарече афирмација на сопствената нација, а со тоа помага да се откријат нови ризници на животот и на уметноста и да се разбуди националната свест. Затоа велеме дека од браќата Миладиновци не сме ги наследиле само текстовите и празнувањата туку и идеите кои се од суштинско значење за развојот на фолклористиката.

Клучни зборови: *преродба, просветна дејност, фолклор, фолклористика, зборник.*

Во средината на XIX век развојот на социјално-економските услови во Македонија овозможуваат формирање на покомпактна граѓанска средина која покажува интерес за зацврстување на својата положба на општествен и на културен план. Паралелно со промената на социјално-економските услови се засилува и македонската преродба во која, несомнено, голем удел имаат и родољубивите учители кои биле моќен и евидентен фактор за националното буђење на Македонците во овој период. Тоа овозможува појава на низа истакнати и влијателни индивидуи со значајна национална преродбенска дејност. Во оваа смисла е значајна улогата на браќата Димитрија и Константин Миладиновци како дејци кои со својата активност помагаат да се откријат нови богатства на народниот дух со свртувањето на вниманието кон народното творештво, како силен поттик за буђењето на националната свест.

Собирачката дејност и свеста за народниот јазик и бит се основите врз кои се гради платформата за одвивањето на национално-културната преродба, не само во Македонија туку и ширум Европа. Собирањето на народните умотворби преродбениците го сметале за „важно оружје за создавањето на

националната култура“ (Пенушлиски, 1988, стр. 141). Во овој контекст, предмет на трудот ќе биде улогата на браќата Миладиновци во развојот на фолклористиката на Македонија. Нивната дејност, во оваа насока, може да се согледа од повеќе аспекти: 1. како влијание врз други дејци кои исто така со голема жар се вдале во запишување на фолклорните материјали; 2. класификацијата на материјалите што подоцна ги објавиле во „Зборникот...“; 3. предговорот што Константин го пишува за изданието на Зборникот со народни умотворби, а претставува еден од првите и најзначајни прилози во македонската фолклористика.

Факт е дека првиот Македонец кој се зафатил со собирање на поетското творештво на својот народ бил најстариот од браќата Миладиновци – Димитрија, кој со својата дејност секако е најистакнатиот протагонист на нашата преродба. Биографијата на Д. Миладинов зборува за едно неуморно учителствување во цела низа на македонски градови, без кое се незамисливи првите посмели чекори и првите покрупни плодови на преродбата. За неговата преродбенска и собирачка дејност пресудна е и средбата со Виктор Григорович во 1845 година. Тоа е мигот кога кај него се јавува свеста за значењето на фолклорот и неговото бележење. Идејата за објавување на зборник со песните што ги собирал, а со тоа и поинтензивната работа на тоа поле, особено ја добил при посетата на Босна, Херцеговина и Србија, каде што, најверојатно, се запознал со зборникот на Караџиќ и можел да ги согледа ефектите од неговото појавување. Во смисла на неговата работа како собирач на народно творештво, секако големо влијание имаат и врските што ги имал со бројни руски словенофили кои поинтензивно започнува да ги одржува по 1858 година. „Димитрија Миладинов беше месијански предодреден за водечката позиција во македонското национално-културно преродбенско движење, дека е личност околу која се вртат не само сите важни идеи и случувања на/ во македонското преродбенско движење туку безмалку и сите најзначајни протагонисти што дејствуваат во развојните процеси на движењето“ (Радически, 2011, стр. 23).

Тој, освен што вредно работел на собирањето на народни умотворби, и самиот бил учител кај кого се школувале низа идни македонски учители: учебникари, писатели и собирачи на народни умотворби – П. Зографски, Г. Прличев, К. Шапкарев и К. Миладинов – кои „подоцна стануваат негови придружници во преродбенската борба и продолжувачи на неговото дело“ (Мојсова-Чепишевска, 2011, стр. 146). За неговата работа како учител и влијанието што го имал врз неговите ученици зборува Г. Прличев во својата „Автобиографија“: „Меѓу десетици учители кои се редеа за време на моето школување во Охрид, ниеден не се покажа толку корисен за учениците колку Миладинов. Тој во секоја постапка имаше нешто привлечно. Речта му течеше од уста како мед. Страшен оган му гореше во очите“ (Прличев, 1967, стр. 49). Влијанието што Димитрија Миладинов со својата дејност и со објавувањето на Зборникот го извршил врз Марко Цепенков го искажува во својата „Автобиографија“, сметајќи го Зборникот на Миладиновци за книга речиси еднаква на Евангелието, или како што тој вели: „Казаф и понапре оти себапо беше за собирање народни приказни и др. от покојнио Д. Миладин и од

негоио сборник што ми стоеше дома како фторо ванѓелие...“ (Цепенков, 1972, стр. 133). Побудите што ги предизвика Димитрија Миладинов кај Кузман Шапкарев се поконкретни – тие се видливи како во неговата собирачка, учителската и воопшто преродбенската дејност. „Трајното, вистински перспективното во историските чинови не се одмерува само со одгласот на времето во кое настанува. Интересот на поколенијата и вниманието на идните судници не еднаш се покажале рамнодушни или крајно сувопарни спрема збиднувањата што биле премногу шумни во нивното некогашно времетраење“. (Митрев, 1980, стр. 195). Освен просветната дејност што ја вршел Димитрија Миладинов и преродбенските идеи што ги ширел околу себе за развојот на македонската фолклористика особено е значаен „Зборникот...“. Во напорите за неговото објавување Константин Миладинов има бројни контакти со руски и бугарски фолклористи со цел да ги придобие за поддршка при објавувањето. Во периодот кога Миладиновци се посветени на собирањето на умотворбите и нивното објавување се засилува грчката пропаганда во Македонија. Токму затоа тие сметале дека Зборникот претставува моќно средство против грчкото влијание, а неговата намена, меѓу другото, била насочена кон словенско осознавање, а целта запознавање со сите драгоцености на нашата народна поезија.

Врвниот израз на тоа дело и она кое останува засекогаш е Зборникот од народни песни објавен за првпат пред 155 години, кој значеше многу за времето на својата појава, а исто така и за идните времиња. (Митрев 1980, стр. 236). Мигот на неговото објавување е пресвртна точка од која „почнува подзасилено преродбата на македонскиот народ, дотогаш сè уште недоволно изразена и доизјаснета“. (Пенушлиски, 1988, стр. 187). Во однос на фолклористичките ставови што Димитрија им ги пренесува на своите следбеници, треба да се одбележи инсистирањето на доследното спроведување на чинот на собирањето и запишувањето на песните. Ова е особено значајно ако се земе во контекстот на времето во кое се случувало – тоа е време кога не само во јужнословенскиот туку и во другите фолклори се вршат прочуени мистификации кои ги доведуваат во заблуда и некои учени фолклористи. „Во овој однос, Миладиновци настојуваат да бидат крајно ригорозни во поглед на изворноста и автентичноста“. (Митрев, 1980, стр. 236). Текстовите од книгата на Миладиновци биле судбина на незнајниците што ги испеале, такви се покажале и за сите што се стремеле кон подруга слобода: судбината на земјата македонска и народот нејзин. Тоа сакале да го постигнат и овие двајца собирачи, песните да бидат сведоштво за народот што ги испеал. Нивниот чин се потврдува во пределите на иднината преку зборовите на Д. Миладинов: „Јас го посеав семето, а вие бидете живи да го ожнеете неговиот плод“. (Митрев, 1980, стр. 236).

Ако Димитрија бил предводникот во собирањето на материјалите, Константин, секако во фолклористичка смисла, го извршил поголемиот дел од работите на Зборникот. Во Предговорот на Зборникот К. Миладинов открива дека – студирајќи во Москва кај низа истакнати професори како што се Ф. Буслаев, Н. Попов, С. Соловјов и други, тој прилично се здобил со потребните стручни, пред сè, теоретски знаења од подрачјето на фолклористиката кои

многу му помогнале при редактирањето и систематизирањето на Зборникот. Нему како нужно му се наметнува изборот на материјалите што ги добива од Димитрија и од оние што ги понел со себе во Русија, редактирањето, нивното систематизирање и подготовка за печат. Секако дека може да се согласиме со Поленаковиќ кога вели дека работата на Константин не била само техничка. Тој освен избор на песните вршел и некои интервенции на материјалите според примерот на другите собирачи на народни умотворби. (Поленаковиќ, 1980, стр. 188).

Несомнено, значаен фолклористички влог во Зборникот на Константина претставува класификацијата на песните. Таа класификација, и покрај одделните недоследности, е спроведена во соодветство со автентичниот повод на настанувањето на песните со нивните поопшти карактеристики. Класификацијата на песните, колку и да потсетува на циклусната распределба кај Караџиќ, не е без извесни посебни обележја. Забележливо е напуштањето на поделбата на песните на машки – епски и женски – лирски. Терминот митолошки песни, кој е распространет во другите слични зборници, е заменет со терминот самовилски песни, со цел приближување до една поприморна определба, т.е. онаа природна класификација за која се застапуваат некои фолклористи. Во тоа лежи и неговиот особен фолклористички придонес кон попрецизно третирање на проблемот што се однесува на фолклорната класификација. Самиот Константин во Предговорот го вели следново: „Песниве се разделени на самовилски, црковни, јуначки, овчарски жаљовни, смешни љубовни, свадбени, лазарски и жетварски. На јуначките потходат самовилските, црковните и овчарските, на љубовните сите други. (До самовилските се кладени песни под име „други стари“, во кои повеќе се претставјат да говорат дрвата птиците и др. животни). Тоа разделение во строг смисл не е довардено“. (Миладиновци, 1983, стр. 10). Во однос на класификацијата што Константин ја прави во Зборникот, некои истражувачи, меѓу кои и Поленаковиќ, сметаат дека групирањето на песните е направено „според практиката на романтичарите“. Внесувањето на идеите на романтизмот во фолклористиката е вториот сегмент кој е врзан за дејноста на Димитрија и Константин Миладиновци. „Браќата Миладиновци, во шеесеттите години од 19 век, на македонската литература и култура ѝ ги донеле идеите на романтичарската преродба“ (Дамјанов, 2011, стр. 140), што може да се согледа во култот кон народното поетско творештво кој е неодминлив теоретски постулат на периодот на романтизмот кај еден народ. „Еден од составните елементи што ја исполнува содржината на општопознатото книжевно-културно движење познато кај сите народи, па и кај нас, под терминот романтизам – е високо издигнатиот култ на народната, традиционалната или усната книжевност, култ на фолклорот, особено култот на народната песна, која романтичарите ја прогласуваат како краен израз на целокупниот интелектуален, емоционален и материјален живот на народните маси“. (Поленаковиќ, 1969, стр. 8). Романтичарските идеи во најголем дел доаѓаат до израз во ставовите на Константин Миладинов искажани во Предговорот на Зборникот. Фолклористичките ставови и погледи на Константина, освен во

Предговорот на Зборникот, ги наоѓаме и во некои негови дописи со Раковски во кои тој ја искажува концепцијата за народната песна како израз на народната самобитност. Во едно од писмата на К. Миладинов до Раковски се вели дека „Песните се драгоценија клад од народните чувства и вјираженија“. Оваа определба во поразвиен вид ја среќаваме и во Предговорот на Зборникот: „Народните песни се показалка на степенот од умственото развитие од народот и огледало на неговиот живот. Народот во песни изливат чувствата си, в нив увековечвит животот му и давнешните му подвиги, в нјих наоѓа душевна храна и развлечение; затоа в жалба и в радост, на свадба и хоро, на жетва и грозјebraње, на везење и предење, по поле по гори, шченко изливат песните како од богат извор; затоа можит да се речит че народот је секогашен и велик певец“. (Миладиновци, 1983, стр. 10). Во аналогијата на народната песна, како вонреден показател на народниот живот и на народот како вонреден творечки создател, забележлив е призвукот на владејачката, во тоа време, романтичарска теорија во фолклористиката кое, пак, е „показалка“ и за беспрекорната информираност на нашиот фолклорист со дотогашните достигнуања на фолклористичката наука. Она огледало е сосема во духот на Јаков Грим, а гласовите на народите во песните нивни се среќава и кај Хердер. И при сите проценки, при сите теоретски модулирања на поимот фолклор, останува во суштина одраз на народниот бит и народниот светоглед, што значи дека кажаното во предговорот на зборникот не е само подигнат романтичарски занес. Но, треба да се забележи и дека Константин Миладинов, искажувајќи ги своите ставови, не запаѓа во замките на заблудите кои се карактеристични за романтичарите и пионерите на фолклоризмот во однос на староста на песните, приказните, обичаите и верувањата што ги откриле. Во Предговорот тој вели: „Меѓу песните в некои живо се одражават глобока старина со верованија кои се односет дури и на предхристијански времина, а во други тие се смешни со понови идеи, и така една част од песните принадлежат на стари, другата на нови времина; а во други се огледват старина под ново облекло“. (Миладиновци, 1983, стр. 10). За разлика од романтичарите кои сметале дека претхристијанските традиции со векови се пренесувале непроменети, сосема точно забележува дека народните традиции се менувале со текот на времето.

Од Предговорот се гледа дека тој вршел селекција на материјалите. Но, исто така, може да се каже дека Константин Миладинов од денешна гледна точка има правилен став кон воведувањето на варијанти во Зборникот, според примерот и на други собирачи на народни песни, пред него. „Од неколку песни сме избрале похарната. Еднакви песни се кладени едни пати две или три, кога обете или трите по подрачието или содржанието им се љубопитни“. (Миладиновци, 1983, стр. 9). Константин Миладинов добро го познавал народното творештво на сите јужнословенски народи. Тој знаел дека меѓу песните од собраниот материјал има голем број кои се блиски до јужнословенските песни од циклусот на Марко Крале. Во Предговорот зборува и за заедничките мотиви со некои песни на Власите и на Грците. Признавајќи ја вредноста на автентичната народна песна на соседните народи, Константин зазема резервиран став спрема оние песни што се преземени и

адаптирани: „и чужите песни, по народниот дух изречени, имаат своите красоти; а кога поминват у нас без да се слејат со народниот дух како тоа се чинит во нови по подражание преземани песни, тога произлегвит нелепост која доходвит до одвраштение“. (Миладиновци, 1983, стр. 10).

Меѓу другите податоци што ни ги дава Константин Миладинов во краткиот содржаен Предговор е и начинот на собирањето на песните: „Сиве почти песни се слушани од жени; седмата од нив част се собрани од источните, и другите од западните стърни... В Струга сãде една девојка ни каза до сто и педесет прекрасни песни, од кои повиќе јуначки. Така и сите почти прилепски една стара жена ги каза. Препишвешчем толку песни, мислит човек че се исцрпи сето богатство; но кога поминвит во друга махала, тамо нахожат многу други песни, како од нов извор“. (Миладиновци, 1983: 7). Со тоа ни укажува на богатството од фолклорни материјали, но воедно со особен фолклористички усет ни го дава регионалното припаѓање на собраните материјали. Но, исто така, нему како природно неделиви од песните му се наметнуваат и другите фолклорни жанрови, па, најверојатно, затоа кон песните „се прикладени обичаи свадбени и годинешни, секакви верованија, игри, пословици, преданија, гатанки и сопствени народни имиња“. (Миладиновци, 1983, стр. 7). Тој, исто така, е свесен дека со текстовите на песните треба да се објават и нотни записи. Несомнено е дека тој и поседувал такви записи, за што ни кажува самиот во Предговорот на Зборникот: „Огромноста на книгава не позволи да се печатат (...) песните со ноти“. (Миладиновци, 1983, стр. 7). На крајот може да заклучиме дека и покрај информативните белези, „овој критички текст се одликува со нагласена чувствена интонираност за народниот бит, со бистри согледби за сензибилитетот и душата на народната поезија“. (Тушевски, 2009, стр. 221).

Несомнено, ова неспоредливо дело на македонската народна уметност одигрува вонредно забележлива преродбенска функција кај Македонците во годините што следуваа по неговото напечатување, но неспорен е и фактот дека Зборникот на Миладиновци дојде и како природна последица на засиленото преродбенско движење во Македонија. „Историјата на македонската преродба нема позабележлива своја компонента од делото на браќата Димитрија и Константин Миладиновци. Не само фактот што струшките браќа ја поведоа преродбенската борба на Македонците, туку затоа што нивната општествено-патриотска и книжевно-просветна дејност претставуваше пресуден фактор за натамошен национален просперитет на македонскиот народ. Зашто делото на Миладиновци овозможуваше значајна перспектива за посигурниот тек на народносното самоосознавање кај нас“. (Саздов, 1980, стр. 36). Во овој контекст, може да се каже дека собирачката дејност на народното поетско творештво претставува мошне значајна појава за националниот развој во повеќето културни средини, а во тој контекст и на нашата. Затоа велиме дека од интелектуалците кои твореле во времето на просветителството не сме ги наследиле само текстовите и празнувањата туку и идеите кои се плодносни во одреден степен за развојот на фолклористиката.

Библиографија

- Дамјанов, Сава (2011). „Константин Миладинов: македонскиот романтизам во европски контекст“, *Спектар*, год. XXIX, број 57. Скопје: Институт за македонска литература, 140-145.
- Миладиновци, Димитрија и Константин (1983). *Зборник на народни песни* (редакција Поленаковиќ Х. и Димитровски Т.). Скопје: Македонска книга.
- Митрев, Димитар (1980). „По трагите на подвигот на Миладиновци“, *Избор* (избор и предговор Тодоровски Г.). Скопје: Мисла, 195-312.
- Мојсова-Чепишевска, Весна (2011). „Учителствувањето на Димитрија Миладинов – дел од националниот идентитет“, *Спектар*, год. XXIX, број 57. Скопје: Институт за македонска литература, 145-152.
- Пенушлиски, Кирил (1988) „Зборникот на браќата Миладиновци“, *Одбрани фолклористички трудови*. Скопје: Македонска книга.
- Поленаковиќ, Харалампие (1969). *Страници од македонската книжевност*. Скопје: Македонска книга.
- Поленаковиќ, Харалампие (1980), „Поетот К. Миладинов“, *Избор* (избор и предговор Тодоровски Г.), Скопје: Мисла, 145-195.
- Радически, Науме (2011). „Димитрија Миладинов – аниматор на македонската национално-културна преродба“, *Македоника*, год. 1, број 1. Скопје: МАКЕДОНИКА литера, 19-26.
- Прличев, Григор (1967). *Автобиографија*. Скопје: Македонска книга.
- Саздов, Томе (1980). *Студии за македонската народна книжевност*. Скопје: Студентски збор.
- Тушевски, Ванчо (2009). *Истражувања на македонскиот фолклор*. Скопје: Менора.
- Цепенков, Марко (1972). *Автобиографија*. Македонски народни умотворби, кн. 10. Скопје: Македонска книга, Институт за фолклор „Марко Цепенков“ .

Katerina Petrovska Kuzmanova

The Role of Miladinovci Brothers in the Development Folkloristic in Macedonia

Abstract: Collection of folklore and the consciousness about the national language and life are the foundations over which the platform for development of the nationally – cultural renaissance is being built, not only in Macedonia, but all over Europe. The work of Miladinovci brothers regarding collection and publication of folklore materials also takes place in this frame. Undoubtedly, the work of Miladinovci brothers played an irregularly noticeable role in the development of Macedonian culture. In the years following the release of the Collection a large number of authors took up collecting and publicizing folklore materials: P. Zografski, R. Zinzifov, G. Prlicev, K. Shapkarev. In this context, it can be stated that the collecting of folklore poetry represents an important appearance for the national development in most of the cultural ambiences, and in that context, also in ours. In Macedonia, as well as in most Slavic ambiences the touch with folklore at the same time represents what from today's perspective can be called affirmation of the own nationality, and with that helps discover new treasures of life and art whose goal is to excite national consciousness. Therefore, it can be assessed that the texts of songs and descriptions of celebrations aren't the only thing we inherited from the Miladinovci brothers, but also the ideas which are crucial for the development of folkloristic.

Keywords: *national revival, educational activity, folklore, folkloristic, Collection.*

